FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENINGS MEDLEMSTIDNING
Nr 2/2020

bibban

Pandemin kan stärka biblioteken

SID 6

Den cyklande författaren

SID 24

FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENING

Innehåll 2/2020

VARDAG MED CORONA.

6-20

På dessa sidor har vi samlat artiklar och biblioteksspersonalens egna reflektioner över den omvälvande våren och försommaren som följde då coronaviruset blev en del av allas vardag.

Aktuellt 4

Pandemin kan stärka bibliotekens roll 6

Fackförbund efterlyser krisplan 8

Sparåtgärder under lupp 9

Skolsamarbete på nätet i Esbo 10

Digitala bokprat ökade läslusten 12

Resurspoolen i Esbo 13

Glimtar från Mariehamns stadsbibliotek 14

Helsinki-kanava nådde ut till många 15

Bokbusschaufför bytte bransch 16

Borgåbor gladde sig då biblioteket öppnade igen 17

Bibliotek delade erfarenheter på Instagram 18

Vilddjurets torg, lyckta dörrar och tysta gator 20

Kolumnen: Biblioteket – det gemensamma tredje rummet 22

Nykomlingen 23

Debutanten Axel Åhman blev Den cyklande författaren 24

Trotjänaren 26

Föreningsinfo 27

Välkommen till Finlands svenska biblioteksdagar 2021 28

BORGÅ FICK EFTERLÄNGTAD BOKBUSS 4

FACKFÖRBUND EFTERLYSER KRISPLAN 8

DEBUTANTEN SOM BLEV DEN CYKLANDE FÖRFATTAREN 24

HELSINKI-KANAVA NÅDDE UT TILL MÅNGA 15

GLIMTAR FRÅN MARIEHAMNS STADSBIBLIOTEK 14

Förord

Med blicken mot hösten

VÅREN 2020 HAR VARIT ganska turbulent. Detta gäller också biblioteken, men vi kan gott konstatera att biblioteken och dess personal behövs mer än någonsin. Biblioteken har alltid varit starka pelare i samhällsbygget och vi hoppas att också beslutsfattarna har fått en påminnelse om hur viktiga biblioteken är. Biblioteksspersonalen och biblioteken behövs för utveckling, för sakkunskap, för trygghet. Inte nog med det, biblioteksspersonalen besitter enorm kunskap inom informationshantering och digitalisering, vilket har visat sig vara a och o i dessa hemmakontorstider.

Den 1 juni 2020 var en glädjens dag, då biblioteken fick öppna sina dörrar igen efter en lång coronavår. Biblioteket är en stabil och trygg plats för många användare och trots en viss osäkerhet fortsätter vi hitta nya sätt att ha kontakt med biblioteksanvändarna.
På föreningens Instagramkonto har vi fått ta del av bibliotekens kreativa utlåningslösningar och fått en insyn bakom kulisserna på biblioteken. Biblioteken har också själva nått ut till sina användare på de mest innovativa sätt och ryktet säger att vi även kan skymta vissa bibliotek på den populära appen TikTok.

För föreningens del så kan vi säga att ”vi mårar väl åpå”. Pandemin satte tyvärr käppar i hjulet för vår årliga konferens, men tack vare lagen om temporär avvikelse från bland annat föreningslagen har vi möjlighet att ordna årsmöte och webbinarium med möjlighet till distansdeltagande. På webbinariet får vi bland annat höra **Jonas Jungar**, chef för kvalitetskontroll och publikdialog på Svenska Yle, tala om bibliotekens roll i ett samhälle då kunskapsresistens och undantagsförhållanden råder och poeten **Rosanna Fellman** kommer att dela med sig av sina tankar kring författarskap och läsa upp några av sina alster.

Årsmötet i slutet av september blir **Karolina Zilliacus** sista som ordförande och till henne och till styrelsemedlemmarna **Kristine Bärdén**, **Malin Hollmén**, **Päivi Jokitalo** och **Mikaela Wickström** vars mandatperiod tar slut, vill jag passa på att rikta ett stort tack för deras insats för föreningen. Vi hoppas att få se er i förenings- och biblioteksammanhang i framtiden!

Föreningslivet kan sammanfattas med kloka ord från författaren **Tove Jansson**: ”Allting som är trevligt är bra för magen.” I vår förening finns en stark gemenskapskänsla och framåtanda som sitter i ryggmärgen. Jag är förväntansfull över vad hösten kommer att föra med sig och ser fram emot att fortsätta jobba för och med er.

Azra Arnautovic
FSBF:s verksamhetsledare

Bibban
är Finlands svenska biblioteksförenings medlemstidning, som utkommer tre gånger om året. En webbversion av tidningen publiceras på www.fsbf.fi där också tidigare nummer finns att läsa. Kontaktuppgifter till styrelsemedlemmarna finns på sidan 27.

ISSN (tryckta upplagan): 1459-5044
ISSN (webbversionen): 1459-5052

UTGIVARE
Finlands svenska biblioteksförening r.f.
Ansvarig utgivare
Karolina Zilliacus (ordf.)
karolina.zilliacus@pargas.fi
Chefredaktör
Pia Vuorio
fsbf@fsbf.fi

REDAKTIONSRÅD
Malin Hollmén, Mikaela Wickström, Lotta Karlström, Mikael Gros
Layout Heidi Jylhä, Solid Media
Tryckeri Forsberg, Jakobstad

ANNONSER
Vill du annonsera i Bibban?
Hör i så fall av dig till fsbf@fsbf.fi.
Annonspriser:
Helsida (bakpärm) 350 €
Helsida (inlaga) 300 €
Halvsida 200 €, fjärdedelssida 150 €

MATERIAL
Material som skall publiceras i tidningen levereras enklast per e-post till fsbf@fsbf.fi. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera text och bilder före publikation och ansvarar ej för returnering av inskickat material.

Medlemsavgift
Ordinarie medlemmar 25 €
Studerande, arbetslösa, pensionärer och föräldralediga 10 €
Konto: FI1280001270200513
Referensnummer: 30 050 15
Betalarens namn bör vara samma som medlemmens.

Prenumerationsavgift
Inom Finland 35 €
Utomlands 45 €

Adressändringar
Adressändringar och andra medlemsärenden kan meddelas per e-post till azra.arnautovic@fsbf.fi

Webbplats www.fsbf.fi

Pärmbild Anette Sundström

Färgklick. Den nya bokbussen har varit en färgglad och efterlängtad gäst i Borgås byar i sommar.

Borgå fick efterlängtad bokbuss

BORGÅ STADSBIBLIOTEK FICK sin efterlängtade nya bokbuss i början av juli. Den gamla bokbussen har kört i 24 år och skulle inte ha orkat länge till.

Bibliotekets personal jobbade hårt i två dagar med att fylla den nya bussen med material och sedan rullade den iväg till förväntansfulla kunder ute på landsbygden.

Den allra första hållplatsen fanns i byn Kerko i norra Borgå. Till dem som bekantade sig med den nya bussen där hörde **Hannele Gustafsson** och **Eero Räisänen**, som kommit på dagsutfärd från sin hemby Fagersta i södra Borgå till Kerko.

– Det är en jättefin och välutrustad buss och litteraturutbudet verkar mångsidigt, kommenterade de.

Hertta Ollila kom till bokbussen med sin mamma **Tiina Ollila** och utrustad med en badring runt midjan.

– Bussen är färgglad och fin och här finns bra böcker, sade Hertta, som lånade två böcker som sommarläsning.

Den nya bokbussen har under hela sommaren väckt stort intresse bland både ortsbor och sommargäster. Från och med september börjar skol-och daghemsturerna, så då får ännu fler glädje av den.

För många ortsbor är bokbussen en av de få serviceformer som finns kvar i den egna byn. Att den här servicen nu fortsätter gjorde en stamkund i Pellinge så glad att hon sjöng en serenad till den nya bokbussen.

Jari Elfvengren och **Roger Johansson** har suttit bakom ratten i den nya bokbussen i juli och augusti. Båda vittnar om nöjda kunder, som tycker att bussen känns glad, ljus och rymlig. Att köra den nya bussen känns också bra.

– Den går mjukt som en katt, säger Jari Elfvengren.

Konstnärerna **Jenni Tuominen** och **Jukka Pylväs** från Borgå står för bokbussens färgglada utseende. Jenni Tuominen är känd som designer för Marimekko.

Bokbussen är byggd på Kiitokori Oy:s fabrik i Kausala. Inredningen är planerad av biblioteket och tillverkaren, med beaktande av kundernas önskemål.

Det var meningen att bibliotekets representanter skulle besöka fabriken flera gånger under våren, för att följa med när inredningen tar form. På grund av coronapandemin tog man inte emot besök på fabriken förrän i juni, men resultatet blev bra ändå. Bara några mindre saker ska rättas till eller kompletteras i höst.

Bra böcker! Hertta Ollila kom med mamma Tiina Ollila till den nya bokbussens allra första hållplats.

Första kunderna. Hannele Gustafsson och Eero Räisänen besökte bussen på dess allra första hållplats, ”Fin och välutrustad!”.

Den nya bokbussen är modern och kan användas på många sätt. En del av hyllorna är flyttbara, så att man lätt kan anpassa materialet efter olika åldersgrupper eller teman.

Den bakre delen av bussen har ett förhöjt golv, som kan vara estrad eller läktare. Bokbussen kan därför också fungera som evenemangsbuss. Bokbussen har vit duk och projektor, så att man längs vägen kan undervisa grupper i informationssökning, ge digirådgivning, korta kurser och till och med visa filmer.

En låneautomat ger skolelever möjlighet att öva sig på att använda bibliotekets självbetjäning och minskar också köbildning. En invahiss gör bokbussen till en tillgänglig miljö.

Luftkonditionering, som är oberoende av motorn, gör att temperaturen i den nya bussen är behaglig på sommaren och vintern. Bussen har ett Li-Ion-elsystem, som under natten laddas i garaget och på dagarna med hjälp av solpaneler på bussens tak.

Borgås bokbuss kör också i Sibbo, som köper bokbusstjänster av Borgå stadsbibliotek.

Stolt chaufför. Jari Elfvengren har både suttit bakom bokbussens ratt och lånat ut böcker under sommarens kvällsturer till byarna i Borgå.

Malin Hollmén
Chef för bibliotekstjänster,
Borgå stadsbibliotek

I corona-tider

Pandemin kan stärka bibliotekens roll

Susanne Ahlroth, överinspektör för bildningsväsendet vid Regionförvaltningsverkets svenska enhet, uppmuntrar biblioteken att satsa på digitala tjänster. Coronapandemin visade på stora regionala skillnader i bibliotekens elektroniska utbud.

I BÖRJAN AV MARS i våras läste biblioteksinspektör **Susanne Ahlroth** på Facebook en nyhet om att samtliga bibliotek i Danmark och en del bibliotek i Oslo hade stängt sina dörrar på grund av den snabbt eskalerande coronapandemin. Hon delade nyheten som kommenterades flitigt med ord som ”kusligt” och ”overkligt”.

– Jag förstod att situationen var allvarlig men tänkte ännu inte då att även våra bibliotek skulle drabbas, säger Ahlroth drygt två månader senare från sitt hemmakontor i Helsingfors. Intervjun för Bibban görs med hjälp av den metod som i de flesta kontorsyrken under coronatiden blivit kutym för möten, nämligen den som sker online.

Veckan därpå, måndagen den 16 mars, tillkännagav regeringen att undantagsförhållanden råder i Finland på grund av coronavirusutbrottet. Statsrådet tog i bruk beredskapslagen vilket innebar att stora delar av samhället stängdes ner. Substansområdet för bildning och kultur på Regionförvaltningsverket är underställt undervisnings- och kulturministeriet och ska följa regeringens beslut och program. Samtidigt fungerar RFV som en länk mellan staten och kommunerna.

Tjänstemännen på RFV fick, liksom gemene finländsk invånare, beskedet om undantagstillståndet via regeringens presskonferens. Ahlroth och hennes kolleger fick heller inga vidare instruktioner gällande biblioteken än de som stod att läsa på statsrådets hemsida, det vill säga att statliga och kommunala inrättningar bör stänga.

– Det var en ganska rörig situation och vi fick ta emot en hel del samtal och mejl från biblioteken som förståeligt nog hade många frågor. Många av dem rörde själva coronaviruset, hur det sprider sig och smittrisken. Eftersom vi är sakkunniga på biblioteksverksamhet, inte på hälsovård och sjukdomar, konsulterade vi både Institutet för hälsa och välfärd och Regionförvaltningsverkets egna läkare.

Den tillit som finns mellan personalen och kunderna på finländska bibliotek är unik och min förhoppning är att coronakrisen inte förändrar det här.

Oro för biblioteks-personalen

Trots att situationen var exceptionell och ny för envar gällde det för biblioteksinspektörerna att svara enligt bästa förmåga på oron från fältet.

– Vi organiserade oss ändå snabbt och tjänstemännen på ministeriet var också lyhörda för den oro som fanns på biblioteken. Varje tisdag i två månaders tid höll vi ett möte på distans med ministeriet då vi fick anvisningar och riktlinjer att vidareförmedla åt biblioteken.

Utöver hälsorelaterade frågor oroade sig bibliotekspersonalen för om och hur de kunde fortsätta betjäna kunder bakom lyckta dörrar. Rädslan för att kommunerna skulle börja stänga av personal eller permittera var utbredd. Ahlroth känner väl till bibliotekariernas vardag efter att själv ha jobbat på allmänna bibliotek i många år.

– Det sitter djupt i en bibliotekarie att alltid stå till tjänst och betjäna kunderna och arbetet handlar ju om så mycket mer än att bara låna ut böcker. Då personalen plötsligt inte längre kunde göra det jobb de var vana vid kom också rädslan att kommunernas beslutsfattare skulle stänga av tjänster som i en krissituation inte anses samhälleligt nödvändiga. Många kommuner har det kämpigt med ekonomin även utan coronakrisen vilket i våras inte precis underlättade bibliotekens sits.

Unikt rum. Enligt biblioteksinspektör **Susanne Ahlroth** har de finländska biblioteken en alldeles särskild position i samhället. Det är ett rum öppet för alla samtidigt som det finns en djup tillit mellan kunderna och bibliotekspersonalen. Foto: Simo Ylönen

För biblioteksinspektörerna gällde det att ingjuta hopp i personalen och uppmana dem att visa beslutsfattarna att biblioteken behövs. Enligt Ahlroth handlar bibliotekens tillgänglighet inte enbart om böcker utan även om tillgången till datorer och rum för studier. Stängda biblioteksdörrar skapade därför ett tomrum även för studerande och dem som inte har tillgång till andra datorer än bibliotekets.

– Dessutom kan man se biblioteket som samhällets tredje rum, det är inte ett hem, en skola eller en arbetsplats utan ett rum som är öppet för alla. Den tillit som finns mellan personalen och kunderna på finländska bibliotek är unik och min förhoppning är att coronakrisen inte förändrar det här.

Fyndiga digitala lösningar

Under undantagsmånaderna följde Ahlroth via sociala medier noga med hur biblioteken hanterade den nya situationen.

– Från första början uppmanade vi biblioteken att satsa på virtuella tjänster och föra över servicen till nätet. Det var glädjande att se alla kreativa och fiffiga lösningar som bibliotek runtom i Finland erbjöd sina kunder. Det ordnades bokcirklar, sagostunder och digistöd. En del bibliotek delade roliga videon för att visa hur de jobbade bakom stängda dörrar.

Samtidigt fanns det stora regionala skillnader mellan hur kommunerna reagerade på statsrådets besked om undantagstillstånd. En del kommuner valde att permittera eller stänga av biblioteksanställda medan andra höll kvar, åtminstone en del av personalen. Vissa kommuner erbjöd även ersättande uppgifter inom andra sektorer.

– En del kommuner hade säkert permitterat anställda även utan coronakrisen. Trots att bibliotekstjänster är lagstadgade ses de i krassa ekonomiska tider ofta som en kostnadspost. Det jag önskar är att kommunerna skulle förstå hur stor betydelse välfungerande fritidstjänster har för invånarnas välbefinnande och bildningsnivå.

Ahlroth anser att bibliotekens betydelse för invånarna på ett föredömligt steg fram i media och bland politiker under krisen.

– Bibliotekens roll och uppgift för människors välmående blev nog tydligare i och med krisen. Och kanske förstod man också på hög politisk nivå att det lönar sig att satsa ekonomiskt på bibliotek och andra fritidstjänster i fortsättningen eftersom det i det långa loppet kan spara in på social- och hälsovårdskostnader. Det återstår att se om denna förståelse realiseras på något sätt i framtiden.

Ahlroth tycker därför att det nu är hög tid att även på kommunnivå klargöra vilken bibliotekens roll är. Tjänstemännen bör enligt henne ha koll på det arbete som utförs på biblioteken samt fundera på hur dessa tjänster kan utvecklas och förbättras för att motsvara sin tid och rådande omständigheter.

Hon tror inte att det finns en återvändo till tiden före coronakrisen och menar att det kan vara klokt att förbereda sig inför en andra våg av coronapandemin såväl som för liknande situationer som lamslår hela samhället. Bara för att biblioteken fått öppna gradvis från och med juni kan vi inte invagga oss i tron att allting blir som förut, menar hon.

– Coronapandemin kan fortsätta länge och den är en bra förberedelse för framtiden. Nu lönar det sig för biblioteken att satsa på att föra ut sina tjänster i digital form så att invånarna har tillgång till biblioteken också under krissituationer.

Pia Vuorio

Fackförbund efterlyser krisplan

Bättre beredskap. Arbetsmarknadsforskare Mari Huuhtanen hoppas att beslutsfattarna tar lärdom av vårens händelser och utvecklar en krisplan för eventuella framtida undantagsförhållanden. Det finns mycket arbete som kan göras på biblioteken även om de inte kan vara öppna för allmänheten. Foto: Mikko Keto

MARI HUUHTANEN, arbetsmarknadsforskare vid Jyty, Offentliga och privata sektorns funktionärsförbund, har noga följt med hur coronakrisen påverkat biblioteksbranschen. Utöver sin position på Jyty verkar hon även som Minerva-gruppens ordförande under perioden 2020-2021. Minerva-gruppen är ett samarbetsforum för biblioteksbranschens fackförbund och ideella föreningar.

I början av april skickade Jyty ut en enkät till sina biblioteksanställda medlemmar för att få svar på frågan hur coronakrisen påverkat biblioteksarbetet. Det visade sig att kommunerna reagerade väldigt olika på regeringens förordning att stänga alla bibliotek. I vissa kommuner kunde biblioteksspersonalen fortsätta jobba med skräddarsydda uppgifter antingen i biblioteket eller på distans medan andra, menar Huuhtanen, tog till radikalare åtgärder.

– I flera kommuner beslöt man att rakt av avbryta löneutbetalningen eller permittera. Det fanns heller inget mönster enligt vilket mindre kommuner skulle ha varit snabbare att ta till sådana åtgärder än större. Det skedde i både stora och små kommuner. Det märkliga var att man i vissa kommuner bara permitterade eller avbröt löneutbetalningen för en del av personalen medan resten fick fortsätta jobba.

Enligt Huuhtanen har facket ingen förståelse för hur denna ekvation går ihop.

– Hur kunde man i dessa kommuner hänvisa till att arbetet är förhindrat om en del av personalen kunde fortsätta jobba, säger hon.

En av de sammanlagt 56 biblioteksanställda personer som svarade på enkäten ifrågasatte sin kommuns sätt att sköta avbrytandet av löneutbetalningen. Enligt personen kom beskedet ovanifrån, utan några som helst diskussioner eller förhandlingar med de anställda.

Angående de rättsliga processer som Jyty inklusive andra fackförbund satt igång visavi permitteringar och avbrytande av löneutbetalning kan Huuhtanen i skrivande stund inte säga så mycket.

– Vi har rett ut vilka kommuner som hänvisat till arbetsavtalslagen och begärt dem förklara på vilka grunder de avbrutit biblioteksspersonalens arbete. I idealfall kan kommunerna komma till något slag av överenskommelse med personalen men i annat fall kan arbetstagarna välja att föra ärendet vidare till tingsrätten.

Huuhtanen anser att det är tråkigt att man inte i alla kommuner såg de möjligheter som coronakrisen öppnade för kreativa lösningar.

– I vissa kommuner strömmade man från första början digitala tjänster. I dessa kommuner lyssnade beslutsfattarna på personalens förslag på alternativa bibliotekstjänster.

I enkäten framgick tydligt personalens frustration över att inte ha getts chansen att ta itu med arbetsuppgifter som det vanligtvis inte finns tid för då biblioteket är öppet för kunderna.

– Man kunde till exempel ha uppdaterat sina digitala kunskaper som undantagstillståndet så tydligt visade att behövs, inte minst med tanke på eventuella framtida epidemivågor. Jag hoppas att beslutsfattarna tar till vara det man lärt sig av vårens händelser och sammanställer en krisplan för framtiden. Som vi ser det hade det funnits arbete för alla också under de månader biblioteken var stängda.

Pia Vuorio

(Källa: artikeln ”Palkanmaksu keskeytetty useissa kunnissa”, https://jyty-lehti.fi/tyoelama/ammatit/palkanmaksu-keskeytetty-useissa-kirjastoissa/)

Sparåtgärder ifrågasätts

I corona-tider

I VÅRAS BEFANN SIG mången biblioteksanställd plötsligt i en svår sits. Ett flertal kommuner meddelade nämligen att löneutbetalningen avbryts med hänvisning till kapitel två, paragraf tolv i arbetsavtalslagen. Enligt den kan arbetsgivaren avbryta löneutbetalningen inom 14 dagar i fall att arbetstagaren är förhindrad att utföra sitt arbete på grund av eldsvåda, naturkatastrof eller en av arbetstagaren eller arbetsgivaren oberoende orsak. I flera kommuner ansågs coronapandemin vara en sådan ”oberoende orsak”. Vissa kommuner meddelade även, med hänvisning till coronapandemin, att permitteringar kunde bli aktuella trots att regeringen vädjat till kommunerna att inte permittera kommunsektorns personal under den pågående krisen.

Vid fackförbunden reagerade man snabbt på oroade förfrågningar som började strömma in från biblioteksanställda medlemmar.

– Vi kontaktades av biblioteksanställda från tjugo olika kommuner, såväl stora som medelstora. Den största kommunen var Uleåborg men också i mindre kommuner som Borgå, Lovisa och Kyrkslätt hade man i rask takt bestämt sig för att avbryta löneutbetalningen eller permittera personalen. I en del kommuner gällde avbrytandet av löneutbetalningen bara en del av personalen. Trots att det fanns skillnader mellan hur kommunerna skötte ärendet var det frågan om ett tydligt politiskt beslut, säger **Jaakko Korpisaari** som är kommunsektorns förhandlingschef vid Akavas Specialorganisationer.

Både vid Akava samt vid Jyty, det vill säga Offentliga och privata sektorns funktionärsförbund, ansåg man att det inte fanns grunder för indragna löneutbetalningar och skickade ut skrivelser till de kommuner som vidtagit dylika åtgärder. I skrivelsen bad man kommunerna redogöra för sina beslut och meddelade att rättsliga påföljder kan bli aktuella i de fall som strider mot arbetsavtalslagen.

Okunskap förbryllar

Det som förvånade Korpisaari var att man i vissa kommuner såg avbrytandet av löneutbetalningen som en sparåtgärd.

– Man ville eller kunde inte se det arbete som hela tiden görs i biblioteken. Det handlar alltså om det ”osynliga” arbetet såsom upprätthållande av bra samlingar och trivsamma utrymmen samt utvecklandet av digitala tjänster. Det är arbetsuppgifter som mycket väl kunde ha fortsatt även under coronapandemin. Det som oroar mig är att det verkar finnas beslutsfattare som inte har någon aning om vilka uppgifter biblioteket har gentemot kunderna. Utlåningen av böcker utgör bara en bråkdel av dessa.

Enligt Korpisaari svarade största delen av kommunerna inte på förbundets skrivelse och förfrågan om redogörelse för varför löneutbetalningen avbrutits.

– I vissa kommuner har beslutsfattarna ändå tänkt om och i Ylöjärvi drog man helt och hållet tillbaka beslutet att avbryta löneutbetalningen. Vi hade ju gått ut i media med skrivelsen och det var nog i första hand synligheten i pressen som fick beslutsfattarna att retirera.

Jussi Näri, är verksamhetschef för Kumula, fackorganisationen för dem som arbetar som experter inom kommunsektorn. Kumula som företräds av Akavas Specialorganisationer har omkring tvåtusen medlemmar av vilka hälften jobbar inom biblioteksbranschen.

– De första telefonsamtalen från bibliotekspersonal uttryckte nog en viss tröstlöshet. En del medlemmar var förbryllade över hur vissa kommuner plötsligt bara slutade betala ut lön. Det verkar som att KT (Kommunarbetsgivarna, det vill säga kommunsektorns arbetsgivarorganisation red.anm.) hade låtit kommunerna förstå att så här kan man göra. Man hade alltså inte tagit i beaktande biblioteksspersonalens möjligheter och vilja till fortsatt arbete under undantagstillståndet.

Enligt Näri var särskilt de kommuner som har det ekonomiskt kärvt, snabba att nappa på KT:s anvisningar.

– Men det säger sig självt att det knappast räddar ekonomin i en liten kommun om man slutar betala ut lön åt tre biblioteksanställda.

Goda arbetsförhållanden

Näri påpekar att man på Kumula inte motsätter sig permitteringar och avbrytande av löneutbetalningar så länge de inte strider mot arbetsavtalslagen.

– Om det finns ekonomiska eller produktionstekniska orsaker för permitteringar är de lagenliga men det är mycket tveksamt om coronapandemin kan tolkas som en sådan orsak.

Näri påpekar att de finländska arbetsförhållandena i och för sig är goda i synnerhet i jämförelse med många andra länder där arbetstagarna utan förvarning kan bli uppsagda.

Enligt Näri borde coronakrisen sporra beslutsfattarna att fundera på hur bibliotekens tjänster ska tryggas och stärkas i framtiden.

– Den pågående krisen som vi ju inte ser ett slut på än, har avslöjat hur dåligt förberedda många bibliotek var på att fortsätta tjäna kunder i ett krisläge. Även om det skulle ha funnits en stark vilja hos personalen saknade de verktyg för att snabbt digitalisera sina tjänster. E-boksamlingen har också visat sig vara bristfällig. Det blir intressant att se om och hur krisen påverkar utvecklandet av biblioteken och personalens fortbildning.

Pia Vuorio

I corona-tider

Skolsamarbete på nätet i Esbo

När biblioteken och skolorna stängde sina dörrar i mars stod många bibliotekspedagoger handfallna inför plötsligt helt lediga kalendrar. Alla vårens roliga evenemang och inbokade träffar med skolklasser var inställda på obestämd tid och för bibliotekspedagogerna gällde det att hitta på alternativa lösningar.

I **ESBO BLEV DET** ganska snabbt klart att man kunde ordna virtuella klassbesök, frågan var bara hur. Ingen hade direkta erfarenheter av hur det skulle gå till, vad som var vettigt att erbjuda och på vilket sätt. När det visade sig att Ebban med hjälp av fondpengar skulle kunna erbjuda sitt e-bibliotek gratis till alla intresserade skolor, insåg bibliotekspedagogerna fördelen med detta. Man kunde skapa digitalt program för skolorna och samtidigt garantera att alla böcker som användes fanns tillgängliga för alla elever.

I början av april inleddes ett pilotprojekt i form av en virtuell bokcirkel med en fjärdeklass. Tanken var att klassen tillsammans skulle välja en bok från ett urval som bibliotekspedagogen presenterade och sedan träffas i det digitala klassrummet en gång i veckan och utföra uppgifter. Bokcirkeln var en succé bland eleverna och läraren men var tidsmässigt alltför dryg för att kunna erbjudas alla skolor. Ett program tog form och i mitten av april bjöds alla skolor i Esbo in för att ta del av det digitala programmet. På menyn stod bokprat, informationssökning, kreativa uppgifter och en lektion i vad en bibliotekspedagog gör. Allt detta kunde utföras på distans i det digitala klassrum som respektive klass redan använde.

Nätbibliotek som stöd. Under våren höll **Sissel Ray** digitala bokprat i sitt hemmakontor. Det nätbaserade skolbiblioteket Ebban var till stor hjälp eftersom eleverna genast fick tillgång till materialet. Foto: Sissel Ray

Saknade ögonkontakt

Under de kommande månaderna tog ett tiotal klasser kontakt och önskade främst bokprat, med undantag för en klass som önskade en lektion i informationssökning. Att bokprata digitalt hade sina för- och nackdelar och det bibliotekspedagogerna saknade mest var kontakten med eleverna. Tekniken tillät inte ögonkontakt med alla elever samtidigt som bokpratet pågick. Därför använde pedagogerna andra knep för att få kontakt. Vid väl valda tillfällen kunde man till exempel slänga ut en fråga, lyssna på några ansiktslösa svar och veta att åtminstone någon fortfarande lyssnade. Andra gånger var den enda kontakten ett frågeformulär som delades efter själva presentationen och som gav insikt i hur böckerna tagits emot, vilka som blev klara favoriter och vilka som inte kändes rätt.

Den största fördelen med digitala bokprat med Ebbans böcker var att alla elever genast kunde läsa just den bok som de blev intresserade av. Det här är svårt att uppnå när man bokpratar om bibbans fysiska böcker av vilka det inte finns tillräckligt många exemplar.

Informationssökning visade sig vara en större utmaning. För det första var det en tidskrävande lektion och för

det andra blev kontakten med eleverna bristfällig. När man inte kan se sin publik vet man inte om de tagit emot uppgiften, förstått instruktionerna eller hängt med i svängarna när man gjort exempelsökningar.

Tips från läraren

Men en digital lektion i informationssökning har alla förutsättningar att lyckas, man måste bara ta i beaktande att eleverna fortfarande behöver stöd och hjälp på andra sidan skärmen. Ett tips från läraren var att dela in gruppen i två olika grupper i olika digitala klassrum när de ska utföra uppgifter. På så sätt kan eleverna smidigt ställa frågor och få individuell vägledning, utan att hela klassen behöver fokusera på en och samma fråga.

I slutet av skolåret när skolorna öppnade igen fick biblioteks-pedagogerna även pröva på massbokprat då en sjundeklass och en åttondeklass ville ha boktips inför sommaren. Det löstes tekniskt genom att lärarna loggade in på ett digitalt klassrum och delade skärmen med klassen via projektorer. Här blev chansen att få se eleverna och skapa kontakt med klassen ännu mindre, eftersom alla frågor och kommentarer måste gå via läraren. Men pedagogerna tog i bruk ett nytt verktyg som tillät dem att ställa frågor till eleverna som de kunde besvara med sina telefoner. Resultaten av deras svar kunde sedan delas på skärmen i realtid och på så sätt fick pedagogerna kontakt med klasserna samtidigt som eleverna kunde se varandras svar. Lite ”trollande” får man räkna med när man har med högstadier att göra, men att se svar rulla in i realtid gav i alla fall bokprataren känslan av att någon lyssnade på andra sidan, och det var det värt.

Sissel Ray
Bibliotekspedagog

Coronavåren ledde till satsning på e-läsning

PÅ GRUND AV ATT coronaläget under våren stängde både skolor och bibliotek valde flera stora finlandssvenska fonder att stödja läsningen bland de finlandssvenska eleverna genom nätbiblioteket Ebban.

Fonderna Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne, Svenska kulturfonden, Lisi Wahls stiftelse för studieunderstöd, Svenska folkskolans vänner och Konstsamfundet gjorde en gemensam satsning och erbjöd Ebban gratis åt alla svenska grundskolor i Finland. Skolorna kunde fritt erbjuda tjänstens e-böcker och ljudböcker till sina elever från mars fram till juli 2020. Genom satsningen ville man göra det lättare för skolorna att arbeta med litteratur under distansundervisningen samt ge eleverna tillgång till läsning när de saknade tillgång till skolbiblioteken och de allmänna bibliotekens fysiska samlingar.

Erbjudandet togs emot väl och så gott som alla finlandssvenska skolor registrerade sig på Ebban. På Ebban såg man ett rejält uppsving också i användningen. Under våren användes tjänsten flitigt av de finlandssvenska eleverna med cirka 11 000 unika användare i veckan. Som mest satt nära 6000 finlandssvenska barn per dag och läste e-böcker eller lyssnade på ljudböcker.

Lässatsningen stöddes också av andra aktörer. De två stora finlandssvenska förlagen, Förlaget M och Schildts & Söderströms valde under våren att publicera fler finlandssvenska titlar i tjänsten för att ge eleverna ännu mer relevant litteratur att läsa. De finlandssvenska läsambassadörerna skapade pedagogiskt material till en stor del av Ebbans utbud som lärarna kunde använda i undervisningen. Även många lokala bibliotek stödde satsningen genom bokprat och tipslistor baserade på Ebbans utbud.

Mikael Gros
Bibliotekarie i Ebban

Uppskattad satsning. Som mest satt närmare 6000 finlandssvenska barn per dag vid en skärm och läste e-böcker eller lyssnade på ljudböcker.

I corona-tider

Digitala bokprat ökade läslusten

Biblioteksspedagogen **Sara Nordlund-Laurent** gläder sig över den positiva feedback som såväl lärare som elever gav på digitala bokprat. Även bokcirkeln var populär och fick elevernas kreativitet att flöda. Här följer Nordlund-Laurents reflektioner över de digitala satsningarna.

Annorlunda bokprat. Vårens exceptionella förhållanden krävde kreativa lösningar av biblioteksspedagog Sara Nordlund-Laurent och hennes kolleger för att locka fram elevernas läslust. Foto: Laura Heino

EFTER VARJE BOKPRAT samlade vi in respons av eleverna eftersom vi ville att de skulle känna sig delaktiga trots den begränsade möjligheten till omedelbar interaktion. I det digitala klassrummet var det ju inte möjligt för oss att se elevernas reaktioner under bokpratet, och därför bad vi dem svara på öppna och slutna frågor som vi förberett i programmen Forms och Mentimeter.com.

Några gånger passade vi på att be eleverna fylla i en blankett om läslust både före och efter bokpratet för att kunna se om och i så fall hur vår insats påverkade deras läslust. Där var frågorna främst kopplade till de böcker som vi sedan bokpratade om, så man kan inte dra alltför långtgående slutsatser om resultatet. Glädjande var att eleverna överlag blev intresserade av att läsa fler böcker efter att vi öppnat upp berättelserna. I en klass fick frågan "Vilken av följande böcker vill du läsa?" 24 kryss före bokpratet men antalet kryss steg till 37 efter pratet. Elevantalet i den klassen var 19 och man fick kryssa för flera böcker både före och efter bokpratet. Av de här eleverna valde 14 personer annorlunda (eller åtminstone delvis annorlunda) böcker än innan bokpratet. På frågan om varför de valt andra böcker svarade en elev "För att jag blev intresserad av den när du talade om den" och en annan konstaterade att hen älskar att läsa och vill läsa böcker i alla genrer.

Givande respons

I slutet av responsblanketten gav vi ofta eleverna möjligheterna att skriva en fri hälsning till biblioteksspedagogen. De kommentarerna visade sig vara roligast för oss att läsa. En del av dem var förstås direkt kopplade till bokpratet och det var fint att höra kommentarer som "Det var jätteroligt att du berättade för oss om böcker och nu vet jag precis vad jag ska läsa på sommarlovet" . Andra hälsningar var mera personliga som t.ex. en förhoppning om att få träffas på riktigt på bibban så snart som möjligt, eller kommentaren "Du är jätterolig och snäll!". En elev passade också på att fråga: "Är det roligt att vara bibliotekarie?".

Även bokcirkeln som vi introducerade fick fin respons. Som koncept var bokcirkeln mer interaktiv än bokpratet och vi hann både samtala om de kapitel vi läst varje vecka och göra kreativa uppgifter under våra träffar. Vi bestämde från början att uppgifterna skulle ta avstamp i boken men det skulle inte handla om läsförståelse, utan vi ville hitta på uppgifter där eleverna själva fick skapa något nytt och visa upp det i det digitala klassrummet. En av uppgifterna löd så här: "I början av boken lyssnar Fabian i smyg på sin mamma när hon talar i telefon. Har du någon gång tjuvlyssnat på ett samtal? Föreställ dig att du råkar höra ett samtal mellan rektorn och gympaläraren i din skola! Vad har de för hemligheter?". Här var det ett par som fantiserade om hur rektorn och gympaläraren förberedde fantastiska överraskningar om ny utrustning till skolgården. En annan elev valde att lösa uppgiften som en början på en egen ljudbok som hon spelade in på sin telefon. Kreativiteten gick inte att ta miste på. Eleverna fick själva välja tillvägagångssätt och under vårens lopp fick vi ta del av tecknade serier, filmklipp, dikter, reklamblad och en sång.

Så här såg en av uppgifterna ut. Den är gjord i programmet Canva och inspirerad av **Emma Asklings** *Dolda tecken* och **Elsie Petréns** böcker om kommissarie Tax.

Lyckades inspirera

När vi höll massbokpraten var det svårare att aktivera eleverna eftersom de bara hade tillgång till sina telefoner. Vi valde att använda oss av olika typer av frågor i programmet Mentimeter.com, och märkte snabbt att frågor där svaren ges anonymt och syns på storskärm i alla klasser samtidigt, lockar till en viss typ av distraktion (t.ex. könsord eller svordomar). Men då eleverna exempelvis skulle gissa från vilken bok ett högläst avsnitt härstammar, var det många som engagerade sig. Vad gäller massbokprat var responsen från lärarna ytterst viktig eftersom vi aldrig såg elevernas ansikten vilket gav en känsla av att vi försökte inspirera en dator till läsning. Lättnaden var stor då en lärare skrev att det gått bra och att vi verkligen hade gjort det bästa av situationen.

Responsen visar att vi överlag lyckades inspirera eleverna till läsning. Trots att bokpraten inte slutade med att eleverna rusade fram och ville låna böckerna som vi talat om, vet vi att många lånade och läste böckerna på Ebban. En elev bad till och med om ordet under bokpratet för att berätta att hen loggar in på Ebban just nu för att genast låna **Sandra Schwartz** *Kopian Oskar 1.0* (som finns som duobok, d.v.s. både ljud- och e-bok på Ebban). Eleven kunde inte hålla sig tills bokpratet var över, utan ville meddela att hen fortsätter lyssna uppmärksamt. Det om något gör en bokpratare glad!

Sara Nordlund-Laurent
Bibliotekspedagog

Resurspoolen i Esbo

UNDER DEN TID SOM biblioteken var helt stängda fann en del av bibliotekspersonalen i Esbo tillfälligt andra arbetsuppgifter via stadens resurspool. Här är ett par berättelser om hur de jobben kunde se ut.

"Via stadens resurspool anmälde jag mig till Operation mathjälpen som snabbt kom igång under coronakrisen. I praktiken gick det till så att en person som tillhörde en riskgrupp och hade försatts i karantän ringde till socialvården som i sin tur gjorde en bedömning av personens hjälpbehov. Efter det skickades personens uppgifter till mathjälpen. Operation mathjälpens uppgift var att samla ihop mat för en vecka (också för eventuella husdjur!) enligt rekommendationer från Esbo stads näringsterapeut samt leverera maten hem till personen i behov av hjälp. Mathjälpen höll till i skolan i Dalsvik och skolmatsalen förvandlades till ett löpande band för matkassarna. För mig kändes jobbet verkligen givande! Min tid i mathjälpen var ett av de trevligaste uppdragen jag haft under min karriär och tacken från kunderna värmer mitt hjärta."

Saala Erlo
Text och foto
Översättning: Sara Nordlund-Laurent

Operation mathjälpen. Dalsvik skola i Esbo blev i våras säte för hemleverans av matkassar. Kassarna innehöll råvaror för en vecka åt gången samt en broschyr med recept.

"Medan biblioteken i Esbo var stängda förflyttades många av de anställda till andra uppgifter. Jag blev erbjuden jobbet på skolbiblioteken runtom i Esbo, där det startats upp ett samlingsprojekt. Många av böckerna i skolbiblioteken är katalogiserade och märkta enligt det gamla systemet, så vår uppgift blev att märka dem enligt det nya systemet genom att skriva ut nya märken med en dymo-apparat. Det var ett lugnt och praktiskt jobb som var överraskande roligt att utföra - så länge dymo-apparaten fungerade."

Julia Wickholm
Text och foto

Påhittiga metoder. Att informera besökarna om att hålla avstånd kan göras på flera sätt. Kulturledare **Lars Midbjer** och kulturproducent **Fanny Thalén** tog konsten till hjälp.

Glimtar från Mariehamns stadsbibliotek

DIREKT NÄR DET STOD klart att biblioteken skulle stänga den 18 mars började Mariehamns stadsbibliotek erbjuda kunderna take-away-böcker. Reserverade böcker kunde hämtas vid bibliotekets lastkaj. Servicen har pågått den tid den varit tillåten. En positiv konsekvens av coronapandemin är att flera bibliotek på Åland aktiverat och utvidgat möjligheten till "boken kommer-service". I exempelvis Lemland och Finström kördes böcker ut till postlådor enligt beställning. En synlig förändring är att låntagarna reserverar fler böcker än tidigare – de har vant sig vid att använda servicen under den tid biblioteken var stängda. Även utlåningen av e-medier fördubblades under stängningen.

Välkommen tillbaka. Personalen i stadsbibliotekets trappa inför öppnandet. Från vänster **Fredrika Sundberg**, **Lise-Lott Ehrnsten**, **Carina Berg**, **Mira Darmark**, **Carina Johansson**, **Jonathan Luoto**, **Theresa Westmark**, **Lisa Rydell**, **Lars Midbjer**, **Helena Lundberg**, **Julia Ahlqvist**.

Ståtlig öppning. När det var dags att öppna Mariehamnas stadsbibliotek den 1 juni rullades den röda mattan ut och personalen tog på sig finkläder för att fira. Den riktiga rusningen uteblev - besök och utlån låg på samma nivå som motsvarande dag 2019. Foton: Fanny Thalén.

Tid att städa. Våren innebar storstädning på många bibliotek runtom i Finland. Så också på Åland och Kökar bibliotek där hyllorna putsades från damm.

Städning vid Kökar bibliotek

Bibliotekarie **Catrin Finneman** vid Kökar bibliotek gick igenom varenda vuxen skönlitterär bok under stängningen.

– Jag kontrollerade skicket på boken och utlåningsfrekvens. Alla böcker som inte varit utlånade efter år 2009 gallrades bort, med undantag för klassiker och åländska böcker. Samtidigt passade jag också på att torka damm i bokhyllorna, berättar Catrin.

Sammanlagt 192 böcker gallrades bort. En del av dem skickades vidare till Depåbiblioteket i Kuopio och resten finns just nu till salu för en billig slant på biblioteket. Kökar är en av Ålands minst kommuner med 230 invånare.

Fredrika Sundberg
Bibliotekschef

Plats för nytt. Under vårens lopp gallrades närapå 200 böcker från hyllorna i Kökar bibliotek.

Rim och ramsor. Barnprogrammen lockade mest publik på Helsinkikanava i våras. Ett av dem var **Linda Sundbergs** (till vänster) och **Lotta Sanhaies** Rimjam *Kroppen är toppen*. Foto: Linda Sundberg

Helsinki-kanava nådde ut till många

STRAX EFTER ATT biblioteken stängde i mars började Helsingfors stadsbibliotek strömma program via Helsingfors stads informationskanal Helsinkikanava. Målet var att nå ut till bibliotekens kunder med intressanta program som de kunde titta på hemifrån. Programmen strömmades live från Centrumbiblioteket Odes Maijasal och bjöd på något för alla.

Bland programmen på svenska fanns författarna **Philip Teir**, **Sofia Torvalds** och **Hanna Ylöstalo** som intervjuades av bibliotekarien **Mathias Rosenlund** kring sina nya böcker. Marthaförbundets **Elisabeth Eriksson** höll en föreläsning kring vilda växter och **Tove Djupsjöbacka** från Kritikbyrån höll ett föredrag om att skriva kritik om konstformer som inte har så stark tradition av kritik. Barnprogrammen bjöd på tre olika svängiga Rimjam med Sydkustens ordkonstskola och besök av författaren **Nadja Andersson** och illustratören **Maija Hurme**.

Barnprogrammen var de som lockade mest publik på Helsinkikanava. Som exempel kan nämnas sagostunden *Fanni ja liian jännittävä yö*, en bilderbok med känslor som tema som hade totalt 5642 tittare och Rimjammet *Kroppen är toppen* som hade 445 tittare. Ett annat populärt program var Odes robot Veeras påskjakt runt om i Centrumbiblioteket som hade 377 tittare.

Michelle Mattfolk
Specialbibliotekarie,
Centrumbiblioteket Ode.

Hundratals tömningar. Under en arbetsvecka hann Jari Elfvengren tömma mellan 300 och 400 sopkärl i Borgå. Restaurangernas take-away service syntes också i sopkärlen.

I corona-tider

Bokbusschaufför bytte bransch för tre veckor

Då coronakrisen stoppade bokbusskörningar i våras erbjöds **Jari Elfvengren** ersättande uppgifter inom kommuntekniken för Borgå stad.

JARI ELFVENGRENS NEONFÄRGADE arbetsdräkt syns redan på långt håll på Rådhustorget i Gamla stan i Borgå. Tillsammans med kollegan **Timo Lundberg** tömmer Elfvengren de svarta sopkärlen som kantar torget och hivar upp sopsäckarna på flakbilen som står parkerad intill Gamla rådhuset. För tredje veckan i rad jobbar Elfvengren med arbetsuppgifter som för honom är helt nya. Det handlar om underhållsarbete av grönområden och gaturemsor inom en radie på tio kilometer i Borgå. I praktiken innebär arbetet tömning av sopkärl.

– Vi tömmer mellan 300 och 400 sopkärl per vecka. Att restauranger och caféer tillsvidare enbart förser kunderna med take-away produkter märks tydligt i sopkärlen, berättar Elfvengren.

Om det inte vore för undantagstillståndet som coronapandemin orsakat, skulle han ratta bokbussen som fem dagar i veckan betjänar kunder i Borgå med omnejd.

I slutet av mars gav Borgå stad beskedet att löneutbetalningen avbryts för 217 anställda inom kultur- och fritidsväsendet på grund av coronaviruset. Av stadens 32 biblioteksanställda var bokbusschaufför Elfvengren den enda som fick ersättande arbetsuppgifter inom en annan sektor.

– Utbetalningen av lönen avbröts för min del för två veckor. Strax efter påskhelgen fick jag nämligen erbjudandet om det här jobbet. Till en början var det meningen att jag skulle börja redan i april men det ändrades sedan till maj.

Trots att inhoppet på kommuntekniken enbart omfattat tre veckor är Elfvengren glad över att ha fått ersättande arbete. Samtidigt är han ledsen å de kollegers vägnar som inte erbjudits liknande möjligheter.

– Jag har hållit kontakten med några arbetskamrater men ingen jag pratat med har haft andra arbetsuppgifter. Det är tråkigt, för inte en enda jag talat med har varit glad över att inte behöva gå till jobbet.

Lärt sig nytt

Att jobba inom kommuntekniken har enligt Elfvengren varit lärorikt i och med att han lärt känna Borgå bättre. Han bor i Lahtis och pendlar dagligen till jobbet.

– Som bokbusschaufför kör jag en rutt som omfattar skärgårdsbyar från Emsalö till Pellinge. Men under de här veckorna har jag lärt mig känna närområdet bättre och till och med hittat några nya hållplatser för bokbussen.

Längtan tillbaka till bokbussen har under de två månader som gått ändå vuxit sig stor.

– Jag har saknat bokbussen och kontakten till kunderna. Det är klart att pandemin lämnar bestående spår i samhället men vi får lov att acceptera förändringarna, säger Elfvengren.

För bokbussens del kommer det i alla fall till en början att innebära att chauffören inte vistas i bussen samtidigt med kunderna samt att endast en kund tillåts vara inne i bussen åt gången. Elfvengren har också hittat på ett roligt sätt att påskynda kundernas vistelse i bussen.

– Jag har tänkt införa ”chaufförens överraskningskasse”, det vill säga ett färdigt paket med böcker. Kassen ska åtminstone delvis bestå av sådant jag själv gillar att läsa så som inhemska deckare och biografier men säkert finns det utrymme för en och annan överraskning också.

Pia Vuorio

Borgåbor gladde sig då biblioteket öppnade igen

DEN TREDJE JUNI, det vill säga två dagar efter att biblioteken åter fick öppna sina dörrar för kunderna, besökte Bibbans redaktör Borgå stadsbibliotek. Pumpflaskor med handdesinfektion vid ingången, plexiglas som avskärmar personalen från kunderna vid lånedisken och gula klistermärken på golven som påminner om att hålla avstånd till andra, vittnade om att det inte handlade om en återgång till tiden innan corona utan om en ny tillvaro och ett nytt sätt att vistas i biblioteket.

Några kunder fick svara på hur de upplevt såväl stängningen som öppnandet av biblioteket i form av fyra frågor:

1. Hur kändes det när biblioteket stängde i mitten av mars?

2. Använde du e-tjänsterna då biblioteket var stängt?

3. Använde du reserverings- och take-away tjänsten då den öppnades i början av maj?

4. Hur kändes det att få besöka biblioteket igen?

Kaarina Sotamaa

1. Det kändes väldigt tråkigt eftersom jag är en storkonsument av biblioteket och dess tjänster.

2. Jag har lyssnat på ljudböcker, bland annat på Mika Waltaris Sinuhe egyptiläinen. Jag tycker om att sticka och brukar lyssna på ljudböcker samtidigt. Under tiden som biblioteket var stängt började jag sticka en filt, en coronafilt.

3. Jo, och tjänsten fungerade riktigt bra. Man kom in i aulan genom huvuddörren och gick ut genom dörren i andra ändan. Det gick smidigt och här var aldrig rusning.

4. Det är första gången jag är här i dag och det känns jättebra. Det känns också tryggt med plexiglas som skyddar personalen och kunderna.

Simon Kaustell

(med sonen Leon 4 år)

1. Det kändes tråkigt. Vi läser mycket och brukar alltid låna en hel mängd med böcker. En kasse räcker sällan till.

2. Vi har inte använt e-tjänsterna. Jag vill gärna ha den fysiska boken i min hand och har heller inte hittat en bra plattform för läsning av e-böcker. Att läsa en bok via telefonens eller datorns skärm känns inte rätt. Vi hann låna en stor kasse med böcker innan biblioteken stängde så vi har läst om de böckerna och har också en hel del egna böcker i hyllan.

3. Nej. Jag hade nog tänkt använda den möjligheten men eftersom jag jobbar som lärare var det mycket annat på gång under de sista veckorna i maj så det blev aldrig av.

4. Vi är här första gången i dag och det känns jättebra.

Pentti Martimo

1. Jag besöker biblioteket sporadiskt men visst var det trist då det stängde. Jag bor i en by utanför Borgå och har tillgång till bokbussen och byns bibliotek. Men där gäller det att passa på då bokbussen kommer eller då biblioteket är öppet. Stadsbiblioteket är såtillvida lättare att besöka.

2. Nej, jag hör nog till de traditionella biblioteksanvändarna.

3. Nej, jag har mycket böcker hemma och har läst om en del.

4. Det känns bra att biblioteket öppnat igen. Och det är roligt att igen få röra sig bland folk.

Text: Pia Vuorio
Foto: Christa Weckman

Bibliotek delade erfarenheter på Instagram

“Biblioteken i Finland har minst sagt haft en turbulent vår. Vi har tampats med osäkerhet och många förändringar. Men biblioteken och bibliotekspersonalen är resilienta och kreativa; inte ens en världsomfattande pandemi kan ändra på det!”

Med dessa ord uppmuntrade Finlands svenska biblioteksförening bibliotekspersonalen runtom i Svenskfinland att dela med sig av sina erfarenheter i maj då biblioteken åter delvis fick öppna sina utrymmen och ta emot kunder. Undantagstillstånd rådde ännu under perioden mellan den 14 maj och den 1 juni vilket krävde en hel del kreativa lösningar av de anställda.

För att få en inblick i hur biblioteken löste dilemmat med att erbjuda utlåning utan direkt närkontakt bad Fsbf anställda att ladda upp bilder med hashtaggen #undantagsbibba på Instagram eller skicka dem till föreningen som i sin tur delade dem. Det var många som ville dela foton. Nedan följer ett plock från Instagram med bibliotekspersonalens egna bildtexter och kommentarer av Fsbf:s verksamhetsledare **Azra Arnautovic**.

Hyllorna är städade och allt gammalt material har rensats bort.

Plexiglasen är installerade vid lånedisken.

Kristinestad

Biblioteksfunktionär Pia Södergran packar den första överraskningsväskan som går ut till en modig kund, den första dagen med take away-utlåning!

Korsnäs

Pia Södergran skjutsar ut en kärra med reserverade böcker till bibliotekets farstu, färdigt utlånade och försedda med namnlapp. Kunden ringer på dörrklockan och tar sina böcker. Notera nyinstallerat plexiglas med lucka för böcker, försett med Håll avstånd-lappar. Så vi är rustade ifall att farstu-utlåningen inte fungerar. Men so far so good!

Ekenäs

Biblioteken i Raseborg dit också Ekenäs bibliotek hör, har under våren bland annat hållit digitala sagostunder, uppmuntrat till kreativt skrivande genom en skrivtävling samt lanserat en läsutmaning till sommaren. På bilderna ser vi hur det såg ut i Ekenäs bibliotek fram till den 31.5.2020. Personalen inredde sin rymliga aula till en tillfällig take away-lånedisk med plexiglas,vilket fungerade utmärkt. Tjänsten var öppen må-ti och to-fre kl. 9-17, ons 9-18. Första timmen kl. 9-10 var ämnad endast för riskgrupper.

Nykarleby

Många bibliotek skapar mycket bra digitalt innehåll, det lönar sig verkligen att följa dem på sociala kanaler. Kolla till exempel in @bibliotekeninykarleby, som levererar riktigt bra material! På bilden bibliotekets personal, som bekantar sig med de nya plexiglasen.

Biblioteket har avgränsats med skärmar och bord så att kunderna endast kan röra sig i aulan framför lånedisken. Endast huvudingången är öppen.

Jakobstad

Under våren har stadsbiblioteket i Jakobstad lyft upp viktiga teman, såsom multikulturellt arbete, samarbete och tillgänglighet, samt uppmuntrat sina kunder att dela med sig av tankar och erfarenheter.

Karis

En kund står vid låneluckan och skannar sitt bibliotekskort. Luckan är delvis täckt med kontaktplast för att skydda både personalen och kunden, men med en öppning för utbyte av böcker.

Hangö

Har ni sett de fina videona som Hangö stadsbibliotek skapat och publicerat? Om inte, så rekommenderar vi att ni går in på deras Youtubekanal och kollar in dem! Sök på *Hangö stadsbibliotek* så hittar ni deras kanal. På bildern ser ni ingången till Hangö stadsbibliotek, med tydlig skyltning om hur kunderna kan hämta det material de reserverat. Den första timmen, mellan klockan 10 och 11, har varit reserverad för riskgrupper. Det är den fortfarande!

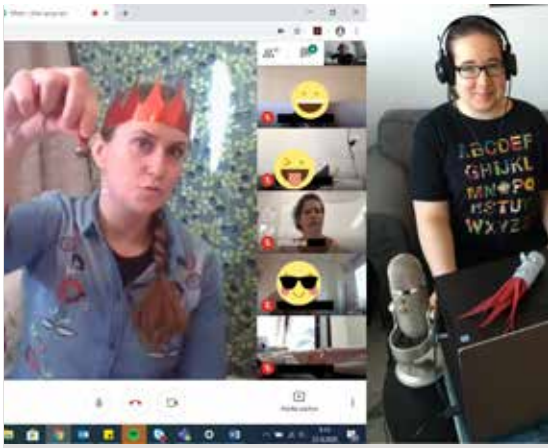

Biblioteket har utvecklat nya former av distansverksamhet medan dörrarna var stängda. Personalen har deltagit i skolans distansundervisning via videosamtal i stället för att ta emot fysiska klassbesök. På fotot Alexandra Berg och Riikka Sissala.

Grankulla

På Grankulla bibliotek har det i maj främst varit möjligt att hämta material som reserverats i förväg. Kunderna har fått plocka åt sig de reserverade böckerna ur självbetjäningshyllan och låna dem i automaten. Alla övriga utrymmen i biblioteket har varit avstängda och man har inte kunnat välja själv i hyllan. Vid behov har personalen hämtat en specifik bok ur samlingarna om kunden inte lyckats reservera den i förväg. Informationen om arrangemanget har ändå gått ganska bra fram. Biblioteket har startat upp två olika bokcirklar på Facebook där man diskuterat fritt tillgängliga ljudböcker. Digistöd har erbjudits via telefon, och de som saknat den mänskliga kontakt som biblioteket gett dem har haft möjlighet att ringa en ”jourhavande bibliotekarie”. E-materialet har lyfts upp aktivt i olika medier. Biblioteksspersonalen har också stått till tjänst med rådgivning av olika slag via telefon, e-post, sociala medier och chatt.

Personalen har betjänat vid servicedisken endast då det varit helt nödvändigt.

Vilddjurets torg, lyckta dörrar och tysta gator

– en nybakt bibliotekaries betraktelse över undantagstiden

Ett av de minnen som rotat sig djupast i mig från den vår och sommar vi nu har bakom oss är en stund i ett lokaltåg på väg hemifrån till jobbet. Det var ett mycket tomt tåg, bara enstaka som åkte in på jobb. Det var innan ansiktsmaskerna dök upp som en självklar och önskvärd del av gatubilden.

En av dem som satt där i tåget var en kvinna i övre medelåldern. Hon skrek. Hon skrek högt och länge. Det var inte ett ordlöst skrik av smärta, som om hon blivit slagen eller huggen. Tvärtom var det fyllt av ord, så många ord att alla knappt rymdes i munnen på en och samma gång.

Kärnan i det hon skrek åt oss medpassagerare i tåget handlade om något som hon kallade för Vilddjurets torg i Kina. Det var av avgjord betydelse för henne att vi skulle förstå vad detta torg var för något och att det var där som skulden för coronaviruset låg. Hon menade att torget var epicentrum för det utbrott som hade börjat rasa världen över.

Ännu i dag vet jag inte vad Vilddjurets torg är för något. Jag kunde ju lätt ha tagit reda på om det finns en sådan plats i verkligheten. En snabb sökning på nätet skulle antagligen ha kunnat leda någonvart.

Men jag har inte gjort någon sådan sökning. Jag vet egentligen inte varför. Kanske på grund av att det är en så bra (om även något övertydlig) metafor för ett globaliserat samhälle där hot, sjukdomar och oro potentiellt sett kan sprida sig med en hårresande hastighet. Och en pragmatisk sökning hade ju kunnat avslöja att Vilddjurets torg inte är något mer spännande än en trist liten grå öppning i någon stad någonstans.

Det är samtidigt en bild med snarast arkaiska konnotationer. Den uråldriga besten, den otämjbara naturkraften – föremålet för våra rädslor ända sedan urminnes tider. Kanske var det den besten kvinnan i tåget försökte värja sig emot, kanske försökte hon kalla oss medpassagerare till gemensam kamp mot den här fienden.

Jag har känt mycket illamående under de månader som vi ansatts av den pågående pandemin. Det har även många andra, så gott som alla jag talat med om det har upplevt varierande grader av samma sak. Jag har bland annat fått se mig själv bli mycket mer hudlös och värnlös inför andra människors svårigheter och lidande. Det har blivit svårare att *inte se det*. Och det var med kvinnan i tåget som det för mig personligen först började bli svårare.

Jag minns desperationen i hennes skrik, hennes blick som flackade runt bland medpassagerarna medan hon sökte någon som skulle hörsamma henne. Någon minut efter att jag stigit av tåget stod jag med tårar i ögonen och talade med en kollega på bibban om hur svårt det är att hålla stången mot andras svårigheter – under en tid då alla drabbas. Man känner sig så liten.

Det är samtidigt en bild med snarast arkaiska konnotationer. Den uråldriga besten, den otämjbara naturkraften – föremålet för våra rädslor ända sedan urminnes tider

Den här episoden på lokaltåget skedde bara någon dag efter att Finlands regering fattade sitt beslut om att införa undantagstillståndet. Jag hade då hunnit vara bibliotekarie i drygt tre månader.

Hux flux stängdes biblioteken ner, och på den arbetsplats där jag ännu knappt hade hunnit hitta rutinerna blev det plötsligt tyst och tomt. Dörrarna slogs fast, och så småningom blev gatorna i centrala Helsingfors tommare och tommare. Vi bibliotekarie på Centrumbiblioteket Ode i Helsingfors stannade mestadels hemma för att jobba på distans, men för mig visade det sig stört omöjligt att vara distansbibliotekarie.

Jag hade inte hunnit så långt på min nya yrkesbana att jag lika självklart som mina kolleger skulle ha vetat exakt vad distansjobb på bibba innebär. Medan de vant och professionellt tog tag i sina projekt och sina databaser, sin statistik och sina listor började jag dras med ett växande dåligt samvete över att jag inte gjorde mitt jobb tillräckligt bra.

Som tur fick vi ändå rätt snabbt besked om att ett tjugotal bibliotekarier fick lov att befinna sig inne på arbetsplatsen samtidigt. Så jag for in till bibban. Åkte i tomma tåg och gick på tomma gator till ett tomt stort hus som nyligen hade byggts som gåva till det finska

folket till åminnelse av landets hundraåriga självständighet. Jag tog ett steg tillbaka och betänkte vad mitt jobb riktigt skulle bestå av under undantagstiden.

Under de år som jag arbetade som litteraturkritiker och fri författare blev jag van vid och väldigt förtjust i att sitta i samtal på scen med andra författare och kolleger. Jag tycker rasande mycket om goda samtal. Så det var det jag bestämde mig för att göra. Jag talade med mina förmän och mina kolleger och sedan började jag boka författare till bibban. Det blev annorlunda författarsamtal som inte hölls inför publik, utan som strömmades live på nätet och sedan lades ut som videoklipp. Jag skrev också en blogg för bibban tillsammans med min kollega. Jag fick göra lite boktips åt läsare. Marthaföreningen hälsade på oss en dag och höll en liveföreläsning via nätet om hur man kan utnyttja vilda växter i matlagningen. Och Kritikbyrån höll en väldigt intressant föreläsning om dans- och musikkritik.

Det var många som saknade biblioteken, många som hade behövt våra tjänster – som också hade behövt våra dörrar att förbli öppna.

På det stora hela blev det en besynnerlig vår för hela samhället. Allt stängdes ner. Dörrar slogs igen, företag gick under. Gatorna var tomma, tysta. Bokhimlen på Odes tredje våning var helt folktom, och det gjorde oss bibliotekarier där lite nedstämda. Det är inte meningen att huset ska vara tomt på folk. Det är meningen att huset ska vara fullt av folk som använder musikstudiorna, bokar in sig i mötes- och arbetsutrymmen, petar på 3D-skrivarna, sitter och studerar och jobbar runt om i bibban.

Så det som trots allt också framkom med all önskvärd tydlighet under våren 2020 är hur oerhört värderad biblioteket är i Finland, inte bara som institution men som fysisk plats att vistas i. Det var många som saknade biblioteken, många som hade behövt våra tjänster – som också hade behövt våra dörrar att förbli öppna.

Nu är de öppna igen, men ändå släpper oron inte riktigt. Oron för en andra våg av smitta. Oron för att samhället kanske kommer att stängas ner igen någon gång. Oron för att vilddjuret kommer att börja terrorisera vårt samhälle igen. Man känner sig så liten.

Men det som tröstar mig är bland annat mitt arbetskollegium – de fantastiska kolleger som värnar om det fria ordet, om medborgarnas tillgång till information och kunskap, som håller fanan högt för mänskliga rättigheter överallt och som för vidare en bildningstradition som står mig oerhört nära. Se den här texten som mitt ode till bibliotekarien.

Mathias Rosenlund
Bibliotekarie, Centrumbiblioteket Ode

Ode till bibliotekarien. Författaren och bibliotekarien Mathias Rosenlund beskriver i sin essä känslorna av otillräcklighet och litenhet som coronavåren förde med sig. Hopp finner han i sitt arbetskollegium, bibliotekarierna som håller fanan högt för mänskliga rättigheter överallt. Foto: Mary Saaritsa

Kolumnen

Biblioteket – det gemensamma tredje rummet

FOLKET SAKNADE biblioteken under coronavåren. Det var inte bara en längtan att få låna böcker, utan också att fritt få gå till biblioteket, vistas där, strosa mellan hyllorna, läsa tidningar och använda datorerna, kanske samtala med någon. Biblioteket som utrymme har för många en stor betydelse i vardagen och värdet av det blev tydligt då det inte var tillgängligt.

Biblioteken nämns ibland som ett tredje rum, ett rum som placerar sig mellan arbets- eller studieplatsen och hemmet. Sådana inofficiella samlingsplatser är viktiga för både individen och samhället. De skapar en känsla av plats och gemenskap och gör växelverkan mångsidigare. Biblioteket är förutom ett fysiskt också ett psykiskt ställe och rum. Utöver material och redskap erbjuder det användarna kontakter och verksamhet med andra människor.

Att medborgarna fortfarande behöver fysiska bibliotekslokaler och ett tredje rum i vardagen blev än tydligare under coronavåren, då vi på Regionförvaltningsverket färdigställde 2019 års basserviceutvärdering om just bibliotekslokalerna. Enligt rapporten som publicerades i juni fungerar bibliotekslokalerna och räcker i allmänhet väl till för de traditionella bibliotekstjänsterna. Men då biblioteket också enligt bibliotekslagen ska erbjuda lokaler för inlärning, hobbyer, arbete och medborgarverksamhet samt främja den samhälleliga och kulturella dialogen, kan väggarna komma emot. Alla kommuner kan inte uppfylla kraven. En lösning kan då vara en planmässig gemensam användning av lokaler i kommunen och bibliotekslokaler som omformas efter att tjänsterna och materialen förändras. I bästa fall medför detta synergier, i värsta fall har biblioteket inte tillräckligt med plats ens för den grundläggande verksamheten. Betoningen ligger alltså på planmässig och gemensam och att både bibliotekspersonalen och användarna hörs.

Bibliotekslokalerna och användningen av dem utvärderades föregående gång 2009. Antalet fasta verksamhetsställen har efter det minskat i snitt med 12 %. Jämfört med ytterligare tio år tillbaka i tiden har vart femte verksamhetsställe lagts ned - en del en följd av kommunsammanslagningar. Bokbussarna skulle ersätta indragna närbibliotek, men kommunerna minskar i genomsnitt bokbusstjänsterna med två bussar per år. Biblioteken blir alltså färre, men å andra sidan är deras sammanlagda nyttoareal nästan densamma som för tio år sedan.

Antalet meröppna bibliotek har ökat snabbt och påverkat att de totala öppettimmarna ökat med 39 % under de senaste fem åren. Varannan kommun hade 2019 meröppna bibliotek. Biblioteksrummet är alltså mera tillgängligt. Men inte i hela landet, i delar av västra Finland till exempel saknas fortfarande meröppna tjänster. Samtidigt blir biblioteksrummet allt dyrare, så det vore effektivt att använda det mera. Utvärderingen visar att lokalkostnaderna i förhållande till invånarantalet har ökat mer än de övriga omkostnaderna och stigit med i genomsnitt över en tredjedel. Av svaren i utvärderingsenkäten framgick att de högre lokalhyrorna minskar på materialanskaffningen.

Under våren 2020 konkretiserades betydelsen av det virtuella och fysiska biblioteksrummet. Men bibliotekets roll och bibliotekslokalens och personalens uppgifter under ett undantagstillstånd saknas i kommunernas beredskapsplanering. Det är sannolikt att en krissituation som coronapandemin inte blir den sista. Borde biblioteken kanske ha en uppgift att erbjuda trygga rum, upprätthålla och stärka invånarnas mentala uthållighet och ta del i informationsförmedlingen? Dessa frågor väcktes i våras och kommer att diskuteras under seminariet *När det oförutsedda händer*, som vi ordnar den 30 september i Tammerfors. Vet du vilken roll ditt bibliotek har?

RFV:s rapport om bibliotekslokaler kan läsas på webbsidan: *https://www.patio.fi/web/pepa-2019-sv/bibliotekslokaler*

Susanne Ahlroth

Överinspektör vid Regionförvaltningsverket med de allmänna biblioteken som specialområde (susanne.ahlroth@avi.fi)

Fanny Thalén

FANNY THALÉN började i december jobbet som kulturproducent i Mariehamns stadsbibliotek – en tjänst som riktar in sig på bibliotekets och kulturens utåtriktade verksamhet. Allt från Boken kommer till kommunikation finns på hennes skrivbord.

Hur blev det Mariehamns stadsbibliotek för dig?

– Jag är ju ålänning och jag hade funderat på att vända hem ett tag, ett intressant jobb var en förutsättning för att det skulle vara värt att flytta igen. Jag hade själv helt missat jobbannonsen, men inom loppet av ett par dagar hade fem av mina vänner oberoende av varandra skickat mig den och i olika form uttryckt ”det här är precis din grej, du borde söka”. Det gjorde jag, och det är jag hemskt glad över!

Vad ser du fram emot i ditt nya jobb?

– Att få samarbeta med en massa spännande människor och bidra till ett färgglatt och öppet Mariehamn. Och att lära mig en massa nya grejer förstås.

Ditt jobb är delvis en helt nytt – vilka är utmaningarna?

– Att nå tonåringar, övervinna kultur- och åldersgränser är nog ganska universellt klurigt. Att få folk att dyka upp på evenemang har alltid varit den stora utmaningen för en kulturproducent, men i och med corona så kan man ju säga att det dilemmat fick nya dimensioner. För ögonblicket är deltagarnas hälsa och säkerhet den stora frågan för mig, samt att bedöma hur stor den digitala övermättnaden är.

Hur ser du på bibliotekens framtid?

– Min teori är att kulturhusen blir mer och mer bibliotek, och att biblioteken blir mer kulturhus. Jag tror att vi har mycket att vinna på denna utveckling. För en del människor är bibliotek fortfarande lite exklusiva platser som kräver en viss nivå av bildning att vistas i, och det gör att de inte känner sig trygga hos oss. Om vi erbjuder mer än bara böcker och bildning i klassisk bemärkelse så sänks tröskeln för alla att komma hit. Att aktivt arbeta för att vara en plats som är tillgänglig för alla i ett samhälle med växande sociala och ekonomiska klyftor blir allt viktigare. Med den solida bas och låntagarnas förtroende som biblioteken i Finland historiskt åtnjutit så tror jag att vi klarar av det glada 20-talet galant. Det har aldrig varit lätt att växa och förändras, men det har alltid varit värt det. (För alternativet till att inte förändras är att försvinna).

Ditt tidigaste biblioteksminne

– Jag minns att jag står och rotar i en låda med bilderböcker och att jag har stickiga yllesockor på mig. Böckerna är lite otympliga och för stora för mina korta armar ibland och det irriterar mig när jag ska lyfta ut dem ur lådan. Det luktar lite instängt, jag går på dagis och kommunens bibliotek är inte mer än ett klassrum i grundskolan. Det bästa med att gå dit är att det är ett äventyr och att stämplarna gör ett kul ljud när bibliotekarien trycker dem mot pappret. Jag drömmer fortfarande om att ha en sådan stämpel själv.

Fredrika Sundberg
Bibliotekschef

Foto: Therese Andersson

Nykomlingen

Ålder: 29

Bor: i Mariehamn.

Arbetsliv: Jobbat på färja, kommunbibliotek, som journalist på bland annat Svenska Yle samt varit assistent på Finlandsinstitutet i Berlin.

Studier: Väldigt blandat. Jag har bland annat pluggat slavistik i flera år, men jag har mina två examina i journalistik och kommunikationsvetenskap.

På fritiden: Dansar jazz, springer på loppmarknader och kollar på arkeologidokumentärer medan jag handarbetar. Och umgås med vänner och familj förstås!

Boktips: Madeleine Millers *Kirke* och **Pat Barkers** *Flickornas tystnad*

Debutanten Axel Åhman blev Den cyklande författaren

Axel Åhman, känd från humorgruppen KAJ, debuterade med novellsamlingen *Klein* våren 2020 mitt under coronapandemin. Med kreativa arrangemang har debuten blivit en succé. *Klein* har tagits emot väl av både kritiker och läsare, vilket Åhman uppskattar när han nu börjat utforska en ny konstform.

- Hej! Verkar som att vädre knappast e på vår sid, men hur sku e va ti träffas på Vallgårds bibliotek? :) frågar jag av Axel Åhman.
- Jo e siir rokot ut! Men he låter nåu bra. :) Har ändå ärand tiid så två flugor i en smäll. :)

Jag träffar Axel Åhman på vårt lokala bibliotek i Vallgård i Helsingfors en grå måndag eftermiddag. Jag ska lämna tillbaka böcker och Axel har en reservation som han är taggad för att hämta. Boken han reserverat handlar om "prepping", det vill säga förberedelser för kris och katastrof, någonting som nog hela världen har tvingats fundera på i dessa tider, konstaterar vi båda.

Boken är research för humorgruppen KAJ:s nya projekt – trion skriver som bäst på en ny musikal. Men just nu är Åhman aktuell med sin novellsamling *Klein*.

– Att jag skrev novellerna var någonting jag länge höll för mig själv. Jag hade ett behov av att skriva och jag ville ge det en ärlig chans. Det var nog lite nervöst med att ta ett nytt steg till ett nytt format. Det kan finnas en del förväntningar på en, speciellt när man tidigare gett ut en del material. Jag ville berätta om det när det kändes mer färdigt, när jag hade ett förlag och en redaktör. När det kändes mer på riktigt.

Åhman berättar öppet och ärligt om skrivprocessen och om vikten av att låta andra läsa texterna.

– Jag uppskattar respons på mina texter och låter alltid andra läsa texterna i redigeringsskedet. Till exempel läser en kompis från studietiden alltid mina texter och jag får läsa hans. Vi vet att vi kan vara ärliga med varandra, vilket är viktigt eftersom det gör texten bättre. Det är fint att vi kan stödja varandra på det sättet.

Klein har fått fina betyg av både kritiker och läsare, men det är ingenting Åhman tar för givet. Han uttrycker främst en genuin glädje över att läsare tar sig tid att läsa hans alster. Men erkänner att det ibland är svårt att ta emot negativ kritik.

– Nu när boken är utgiven lever den lite sitt eget liv. Jag är glad att boken tagits emot så bra - jag har fått många positiva kommentarer och det är kul att höra vilken novell läsarna tyckt bäst om. Varje läsare tolkar novellerna på sitt eget sätt och vi delar den upplevelsen och berättelserna med varandra. Ibland dyker även negativa kommentarer upp, och det är då och då svårt att hantera. Men det är ju bara mänskligt att känna så.

Levererar böcker med cykel

Coronapandemin gjorde våren 2020 till en annorlunda tid i våra liv. Biblioteken stängde och folk undvek att röra sig i butiker i onödan. Åhman erbjöd sig då via sina sociala kanaler att själv leverera böcker till läsare i Helsingforstrakten. På cykel. Det var så han blev "Den cyklande författaren", en titel han tar emot med öppna armar och ett glatt skratt. Vid intervjutillfället planerar Åhman också Tour de Molpe, en cykeltur i Österbotten.

– Jag cyklade säkert ut ett femtiotal böcker i Helsingforstrakten under våren. Det var någon i Molpe som frågade om jag kunde cykla via dem också. Varför inte, tänkte jag. Det var så tanken på Tour de Molpe föddes. Det var en speciell och knäpp plan och folk nappade på det som tur. Jag har ungefär 20 leveranser inplanerade på en cirka 70 kilometers sträcka.

Vi befinner oss också i en miljö vi båda känner oss trygga i. Åhman beskriver den känslan med ett ord: barndomsromantik.

– Som barn besökte jag ofta biblioteket, trots att jag bodde långt därifrån. Speciellt i högstadiet och gymnasiet var biblioteket en plats dit jag kunde gå efter skolan, innan fritidsaktiviteterna började. Jag läste böcker, tittade runt bland hyllorna och hittade oftast böcker jag inte ens tänkt på att börja läsa, ibland med hjälp av bibliotekspersonalen. Det var ett sätt att bekanta mig med någonting nytt.

Passion för litteratur

Vi sitter och pratar om vad biblioteken betyder för Åhman då en bok på en hylla bredvid fångar hans intresse. Det är *Bird box* av **Josh Malerman**. Jag frågar om Åhman sett filmatiseringen.

– Inte ännu. Jag ska läsa boken först tror jag.

Bird box faller i sådana genrer Åhman återkommer mycket till – thrillers, dystopier och spänningsromaner. Det är teman som fascinerar. Han berättar att han började läsa **Stephen Kings** romaner i fjol och att det är en författare som helt säkert kommer att hänga med en lång tid.

– Just nu läser jag *Pestens tid* av King. Den är så lång att jag behövde en liten paus för att läsa annat. Tre böcker hann jag komma igenom under pausen

Lyckad debut. Axel Åhmans roman *Klein* renderade fina recensioner och följande skrivprojekt, som eventuellt blir en ny bok, är redan i gång. Foto: Erik Åhman

och nu har jag återgått till att läsa den.

Åhmans passion för litteratur går inte att missa. **Fredrik Backman**, **Jonas Gardell**, **Bea Uusma**, **Jonas Karlsson** och **Matilda voss Gustavsson** är också några av de namn som dyker upp under vårt samtal.

– Jag tycker mycket om att läsa nordisk litteratur. *Björnstad* av Fredrik Backman är en stor favorit just nu. Jag gillar hur Backman skriver och de teman han tar upp. Ett annat tips är att lyssna på Uusmas *Expeditionen: min kärlekshistoria* som ljudbok och samtidigt titta på bilderna i den illustrerade versionen. Det ger en helt ny känsla för berättelsen och karaktärerna.

Bibliotek är för alla

Åhman uppskattar att biblioteken är tillgängliga och finns till för alla. Speciellt drar han sig till minnes då bokbussen i Vörå körde ända ut till Palvis, Åhmans hemby som ligger knappa 12 kilometer utanför Vörå centrum, för att leverera bokhögar till en äldre släkting och hans fru.

– Bokbussen kom regelbundet till Palvis och parkerade utanför deras hus. Paret betade sig igenom alla bokhögar. När den äldre släktingen dog slutade bokbussen köra den rutten eftersom ingen annan i trakten använde tjänsten. Men det är fantastiskt hur biblioteket och bokbusschauffören var så tillmötesgående. Tillmötesgående och hjälpsamma. Så beskriver Åhman den bibliotekspersonal han hittills kommit i kontakt med.

– Jag har aldrig mött en otrevlig bibliotekarie. Det känns som att alla som jobbar på bibliotek har en vilja att hjälpa och vägleda.

Åhman säger att det finns få saker han saknar på biblioteken.

– Som en stor filmfantast har jag tidigare saknat filmer att låna - då jag var yngre fanns inte filmer på det lokala biblioteket. Sedan dess har biblioteken verkligen breddat sin verksamhet och utbudet har ökat markant. Jag kan tänka mig att många är trötta på att höra om praktexemplet Ode, men det visade mig verkligen hur mångsidiga biblioteken kan vara.

När jag frågar hurdan biblioteksanvändare Åhman tror sig vara om tio år svarar han att han hoppas att han är en ännu flitigare besökare av biblioteken. Han berättar att han på grund av en nyupptäckt "samlargen" just nu köper en hel del böcker, vilket troligen leder till att han om tio år köpt så många böcker att det är dags att dra ner på inköpen.

– Kanske man till och med lånar något från barnavdelningen? Man vet aldrig.

Just nu skriver Åhman på den nya musikalen tillsammans med **Kevin Holmström** och **Jakob Norrgård**, hans kolleger och vänner från humorgruppen KAJ. På fritiden skriver han på det som förhoppningsvis kommer att bli en ny bok, någonting som överraskade också Åhman själv.

– Jag trodde faktiskt inte att jag skulle börja skriva så snart efter Klein, men det är spännande eftersom det verkar bli någonting helt annat, en annan stil än novellerna. Jag försöker skriva kravlöst just nu, skriva när det känns bra och när jag har lust för det. Jag har tur som får skriva musikal om dagarna, med ett gäng som jag trivs med. Det är annorlunda att skriva i grupp än ensam, men det känns bra att kunna göra både och.

Azra Arnautovic

En kämpe för svensk service

Susanna Söderholm kom första gången i kontakt med Helsingfors stadsbibliotek år 1966 då hon fick sitt första biblioteksskort. Något senare blev det hennes arbetsplats där hon kom att jobba i 37 år. I somras gick hon i pension från sitt drömjobb.

Söderholm älskade att läsa redan som liten flicka och i hemmet i Helsingfors dignade hyllorna av böcker. Hennes första bibliotek var skolbiblioteket i Annegatans folkskola, vars intressanta och roliga utbud hon läste igenom grundligt. Läroverket Lönkans skolbibliotek var däremot en besvikelse.

– Man fick inte ens låna de få böcker som fanns. Men min pappa visste räddningen. ”Vet du, det finns ett särskilt hus som är fullt med böcker som kan lånas.” Till det paradiset ville jag! Tio år gammal stegade jag in i huvudbiblioteket på Richardsgatan tillsammans med min pappa. Jag fick mitt första biblioteksskort, en vit kartongbit i ett plastfodral.

Hur kom du in på biblioteksbranschen?

– På något sätt drömde jag alltid om att få jobba på bibliotek. Vintern 1980 sökte jag till den sista bibliotekariekursen vid Soc & kom i Helsingfors. Jag lyckades fixa en praktikplats på Grankulla bibliotek där jag fick pröva på kundtjänst, att lägga böcker i hyllorna på ett effektivt sätt, bokval och uppsökande arbete på sjukhus.

– 1983 började jag som vikarierande amanuens vid huvudbiblioteket på Richardsgatan. Jag katalogiserade böcker och var en av dem som svarade i telefon vid Centralkartoteket. Där fanns alla titlar i alla bibliotek i Helsingfors stadsbibliotek. Varje titel hade sitt eget ”lakan”, ett stort kartotekskort där det förutom kataloguppgifter också fanns noterat i vilka bibliotek boken fanns, eller borde finnas. Hit ringde man från alla bibliotek för att få veta var en bok kunde tänkas finnas. Det var ett drygt jobb att få tag på specifika böcker åt låntagare.

Är det något särskilt du minns från din karriär?

– Att få vara med om att öppna Botbyhöjdens bibliotek som var stort och splitternytt. Där jobbade jag ett par år, mest med barnarbete. Det var en rolig tid, jag fick pröva på att ta emot skol- och dagisgrupper och jag lärde mig mycket om barnböcker och annan barnkultur på båda språken.

– Efter det flyttade jag till Tölö bibliotek där jag fick börja på vuxenavdelningen vilket kändes som den rätta platsen för mig. Här insåg jag att verksamheten på svenska behövde betonas vilket krävde samarbete mellan oss som jobbade på svenska på de olika biblioteken. Småningom blev Svenska gruppen en mera formell temagrupp. Vi försökte se till att viktigt svenskspråkigt material fanns i vettiga mängder och arrangerade även program på svenska i olika bibliotek. Vi gjorde vårt bästa för att synliggöra svensk service på biblioteket.

– Tölö bibba var en dynamisk arbetsplats där man fick utveckla sitt eget kunnande och skapa nytt tillsammans med kollegerna. Många av dem kändes lika mycket som vänner som arbetskamrater. Att jag fick ta hand om Svenska galleriet där alla svenska vuxenböcker var samlade, också faktaböckerna, gjorde inte trivseln sämre.

– Jag var även rätt aktivt med i Finlands svenska biblioteksförening och den vägen kom jag med i ett och annat. Jag var t.ex. en tid tjänstledig för att katalogisera svenskspråkiga webbsidor till det s.k. Länkbiblioteket på Biblioteken.fi. Senare var jag med och forskade i skolbibliotek i ett projekt som kallades Bittis. Det var betydelsefullt att lära känna kolleger runt om i Svenskfinland via föreningen.

Vad ska du göra nu?

– Min hjärtesak under de senaste åren har varit Novellkaféerna på Drumsö bibliotek. Där har jag fått läsa högt alla slags texter tillsammans med många olika frivilliga läsare. Åhörarna har blivit en viktig grupp som jag kommer att sakna – eller återvända till som frivillig, vem vet?

Annars blir det mycket bokläsning med både ögon och öron. Jag älskar ljudböcker. Säkert blir det surfande på Internet och förhoppningsvis också mycket mänskliga kontakter och vistelse i naturen.

Pia Vuorio

Trotjänaren

Ålder: snart 64

Yrke: specialbibliotekarie

Bor: i höghus i Kervo

Familj: särbo, men också en skara släktingar och vänner

Karriär: Grankulla stadsbibliotek, Helsingfors universitetsbibliotek, Helsingfors stadsbibliotek; varierande uppgifter och platser

På fritiden: läser böcker och iakttar naturen

Boktips: brukar rekommendera bokserien om Bricken på Svartvik av **Vibeke Olsson**

Finlands svenska biblioteksförening rf.

Styrelsen

Karolina Zilliacus, ordförande
bibliotekschef
Pargas stadsbibliotek
tfn +358 (0)40 7331954
karolina.zilliacus@pargas.fi

Gun Vestman, vice ordförande
Informatiker
Tritonia
gun.vestman@tritonia.fi

Heidi Honga, sekreterare
biblioteksekreterare
Åbo Akademis bibliotek
heidi.honga@abo.fi

Kristine Bärdén,
medlemssekreterare
Biblioteksfunktionär
Stadsbiblioteket i Närpes
kristine.barden@narpes.fi

Lotta Karlström
Biblioteksfunktionär
Nykarleby stadsbibliotek
Lotta.karlstrom@nykarleby.fi

Päivi Jokitalo
fortbildare och skribent
pjokitalo@gmail.com

Malin Hollmén
Chef för bibliotekstjänster,
Borgå stadsbibliotek
malin.hollmen@porvoo.fi

Mikaela Wickström
bibliotekarie
Nordisk kulturkontakt
mikaela.wickstrom@nordisk-kulturkontakt.org

Mikael Gros
bibliotekarie
Ebban
mikael@ebban.fi

Utanför styrelsen

Azra Arnautovic
verksamhetsledare
azra.arnautovic@fsbf.fi

Pia Vuorio
chefredaktör
fsbf@gmail.com eller fsbf@fsbf.fi

Medlemsavgift

Ordinarie medlemmar 25 €
Studerande, arbetslösa, pensionärer och föräldralediga 10 €
Konto:
IBAN: FI1280001270200513
Referensnummer: 30 050 15
Betalarens namn bör vara samma som medlemmens.

Adressändringar

Adressändringar och andra medlemsärenden kan meddelas per e-post till Azra Arnautovic på azra.arnautovic@fsbf.fi

FSBF på sociala medier

Webbplats **www.fsbf.fi**
Facebook
Finlands svenska biblioteksförening
Twitter fsbf_fi
Instagram fsbf.fi

Instagram takeover
Om du eller ditt bibliotek vill dela med er av er vardag, intressanta projekt eller evenemang, får ni väldigt gärna ta över föreningens Instagramkonto under en överenskommen tid. Intresserad? Ta kontakt med Azra Arnautovic på azra.arnautovic@fsbf.fi för mer information.

Medlemsavgiften

Vi vill påminna er om att betala årets medlemsavgift!
Medlemsavgiften är 25 € för ordinarie medlemmar och institutioner, 10 € för studerande, arbetslösa, pensionärer och moderskapslediga.
Betala in på kontot: IBAN: FI1280001270200513
BIC: DABAFIHH
Referensnummer är: 30 050 15.

Har ni frågor får ni gärna ta kontakt med verksamhetsledare Azra Arnautovic på azra.arnautovic@fsbf.fi.

Möteskallelse

Finlands svenska biblioteksförening rf:s årsmöte

Plats: Nordisk kulturkontakt i Helsingfors, med möjlighet till distansdeltagande
Datum och tid: 25.9 kl. 13.00

På mötet behandlas stadgeenliga ärenden. Efter mötet hålls ett webbinarium med temat ”Bibliotek är för alla”. Mera information finns på vår hemsida.

Åbo 3.8.2020
Karolina Zilliacus, ordförande

Program

13.00 - 14.00	Årsmöte
14.00 - 14:15	Webbinarium – Hälsning
14-15 - 14:55	**Jonas Jungar** chef för kvalitetskontroll och publikdialog på Svenska Yle
15:00 - 15:30	**Rosanna Fellman** författarsamtal och diktuppläsning
15:30	Avslutning och eventuell samvaro om coronasituationen tillåter

FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENING

Välkommen!